

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра соціології і публічного управління
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

Історія соціології
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 054 Соціологія
(шифр і назва)

освітня програма Соціологія управління
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни професійна підготовка; обов'язкова
(загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)

форма навчання денна
(денна / заочна/дистанційна)

Харків – 2023 рік

Семестр 2
Змістовий модуль № 1. Розвиток європейських
соціальних ідей в період до виникнення соціології

Тема 1. Історія соціології. Вступ до курсу

1. Предметна область історії соціології
2. Характеристика наукової школи. Види наукових шкіл в історії соціології
3. Характеристика парадигми.

Література: 1, 13, 14, 17, 19

Тема 2. Протосоціологія. Соціальні вчення Античності.

1. Міф та епос як найдавніші форми відображення раннього суспільства.
2. Протосоціологічне знання стародавнього Китаю, Індії, Вавилону, Єгипту.
3. Соціальна-економічна та політична обумовленість емпіричних знань в античних суспільствах.
4. Вплив ідей античних авторів на європейську думку

Література: 2, 5, 15, 18

Тема 3. Соціальні вчення Середньовіччя

1. Протосоціологічні знання середньовічної Західної Європи
2. Протосоціологічні уявлення Київської Русі
3. Протосоціологічні знання в арабо-ісламському світі
4. Наслідки секуляризації науки для розвитку поглядів на суспільство

Література: 2, 13, 15, 18

Тема 4. Соціальні вчення Відродження.

1. Внутрішня суперечливість концепцій соціального утопізму.
2. Еволюція ідей гуманізму в Європі ст. (XV – XVI ст.)
3. Емпіричні обслідування епохи середньовіччя у Західної Європи

Література: 1, 2, 5, 20

Тема 5. Соціальні вчення Нового Часу.

1. Соціальні погляди Ф. Бекона
2. Соціально-політичні погляди Г. Гроція.
3. Антимонархічна соціально-політична доктрина Дж. Мільтона.

Література: 2, 18, 19, 21

Тема 6. Соціальні вчення епохи Просвіти.

1. Вчення про фактори розвитку людського суспільства у творі Ж.А.Кондорсе «Ескіз історичної картини прогресу людського розуму».
2. Протосоціологічні ідеї Дж. Віко
3. Проблема громадянського суспільства в німецькому ідеалізмі.

Література: 5, 11, 18

Тема 7. Передумови виникнення соціології як самостійної наукової дисципліни.

1. Криза методології традиційного суспільствознавства.
2. Парадокси редуccionізму та аналогії в науці про суспільство.
3. Виникнення позитивізму та його характерні особливості.

Література: 5, 11, 13

Змістовий модуль № 2 Предметне та методологічне самовизначення соціології : соціологічні концепції XIX ст. – поч. XX ст.

Тема 8. Соціологічний позитивізм О. Конта.

1. Лінійна система класифікації наук і місце в ній соціології за О. Контом
2. Проблеми органіцизму та еволюціонізму в соціології О.Конта.
3. Значення соціальних інститутів у житті суспільства
4. Соціальний ідеал О.Конта

Література: 2, 5, 13, 16

Тема 9. Соціологічна теорія Г. Спенсера.

1. Спільне та особливе у працях Г.Спенсера та Ч.Дарвіна. Принципові відмінності біологічної та соціальної еволюції.
2. Позитивізм О. Конта та Г. Спенсера
3. Реформи як позитивні форми історичних змін за Г.Спенсером.
4. Г. Спенсер як засновник "соціології порядку".

Література:2,5,14,16

Тема 10. Історичний матеріалізм Карла Маркса

1. Історичні та теоретичні передумови формування соціологічних ідей К.Маркса і Ф.Енгельса
2. Марксизм як форма економічного детермінізму
3. «Конфліктологічний аспект» в марксистській теорії суспільства
4. Марксистська теорія суспільної свідомості.
5. Проблема переходу від однієї суспільно-економічної формації до іншої.
6. Роль класової боротьби в історії.

Література: 2,5,13,16

Тема 11. Основні натуралістичні напрями в соціології другої половини XIX ст. – початку XX століття.

1. Сутність принципу редуccionізму як провідного елемента натуралістичних теорій.
2. Інтелектуальна генеалогія соціал-дарвінізму: теорії Т. Мальтуса, Ч. Дарвіна, Г. Спенсера.
3. Роль гідрологічному фактору в історії людства за Л. Мечніковим
4. Теорії геополітики (Ф. Ратцель, К. Хаусхофер та ін.)
5. Запровадження соціологічних теорій в ідеологічних та політичних цілях екстремістськими течіями

Література: 2,5,8,11,16

Тема 12. Психологічний напрямок в історії соціології

1. Недоліки психологічного редукціонізму в соціології.
2. Роль провідних інстинктів людини за Фрейдом
3. Зв'язок соціально-політичних явищ кінця XIX – початку XX ст. з теорією масового суспільства Г.Лебона.
4. Принципові розбіжності між класовою теорією і теорією масового суспільства.
5. Застосування теорії наслідування Тарда для пояснення сучасних процесів у світі.
6. «Психологія народів» В. Вундта і «соціологія» О. Конта: два альтернативні проекти створення спеціальної наукової дисципліни

Література: 2,5,18,19

Семестр 3.

Змістовний модуль № 3. Класичні соціологічні теорії кінця XIX ст. – початку XX ст.

Тема 13. Соціологічна концепція Еміля Дюркгейма

1. Основні методологічні імперативи дюркгеймовської соціології
2. Різновиди соціальних фактів.
3. Колективні уявлення як духовний субстрат суспільства.
4. Онтологічний і методологічний аспекти в концепції соціологізму.
5. Особливість підходу Е. Дюркгейма до соціальної норми
6. Ознаки за якими Е. Дюркгейм виділив основні типи самогубств.

Література: 3,5,11,16

Тема 14. Проблема соціальної стратифікації в працях М. Вебера

1. Поняття духу капіталізму
2. Види капіталізмів, особливості європейського капіталізму
3. Капіталізм і процес раціоналізації суспільного життя.
4. Лютеровська концепція покликання, її соціальні наслідки.
5. Мирська аскеза і розвиток європейського капіталізму.

Література: 3,11,22,23

Тема 15. Соціологічна концепція Ф. Тьоніса. Формальна соціологія Г. Зіммеля

1. «Філософічність» як важлива складова «німецької школи».
2. Змістова проблематика німецької соціології: основні теми і напрямки дослідних пошуків.
3. Система соціологічного знання та її внутрішня структура за Ф. Тьонісом
4. Передумови виникнення феномену соціальних зв'язків за Ф. Тьонісом
5. Основні категорії зіммелевської соціології
6. Гроші, інтелект і проституція як символи домінуючих в суспільстві

тенденцій прогресуючої формалізації (раціоналізації) (за працею Зиммеля «Філософія грошей»).

Література: 2,3,18,21

Тема 16. Школа макіавеллізму у політичній соціології

1. Логіко-експериментальний метод і його застосування в соціології В. Парето.
2. Ірраціоналістическій погляд В. Парето на природу людини.
3. Характеристики універсальних структур соціально-політичної організації за В. Парето
4. Мерітократична установка політичної теорії Моска. В. Парето і Г. Моска (порівняльний аналіз основних положень)
5. Внутрішньопартійна демократія і її переродження в олігархію за Р. Міхельсом
6. Розвиток традиції елітизму в рамках когнітивного простору сучасної політико-соціологічної теорії.

Література: 2,3,5,11,16

Тема 17. Зародження і перші етапи існування емпіричної соціології.

1. Витоки французької емпіричної соціології
2. "Політична арифметика" і соціально-статистичні дослідження до середини 19 ст. в Великобританії
3. Піонери масових соціальних обстежень в Великобританії
4. Державознавство, статистика і ранні соціальні обстеження у Німеччині
5. Роль Чикагської школи в соціології
6. Інституалізація емпіричної соціології.

Література: 2,3,5,12,17,21

Тема 18. Соціологічна думка в Україні

1. Соціологічні погляди М. П. Драгоманова
2. Соціологічний плюралізм М.М.Ковалевського
3. Б. О. Кістяківський та некантіанська традиція в українській соціології
4. Принципи українського позитивизму
5. М. Грушевський у вітчизняній соціології

Література: 1,4,6,7,10

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Протягом другого семестру студент здійснює опрацювання першоджерел, підготовку та захист презентації за темами індивідуальних завдань, відповідно до тем курсу.

У другому семестрі за навчальним планом студент виконує курсову роботу

(вид індивідуального завдання)

№	Назва індивідуального завдання	Терміни
---	--------------------------------	---------

з/п	та (або) його розділів	виконання (на якому тижні)
1	<p><u>Другий семестр.</u></p> <p>1 В межах індивідуальних завдань студенту потрібно зробити презентацію за темою реферату. Для виконання завдання необхідно виконати наступні завдання:</p> <p>1) Описати життєвий та творчий шлях видатної персони в історії соціології, за обраною темою реферату.</p> <p>2) Описати соціально-історичні умови виникнення теорії, концепції, за обраною темою реферату.</p> <p>3) Опрацювати першоджерела за обраною темою реферату та зробити їх конспект</p> <p>4) Охарактеризувати основні соціологічні ідеї викладені в теорії, концепції за обраною темою реферату.</p> <p>5) Вказати переваги та недоліки теорії, концепції, за обраною темою реферату</p> <p>6) Описати вплив персони, теорії, концепції, за обраною темою реферату на подальший розвиток соціологічного знання.</p> <p>2 В межах індивідуальних завдань студент вивчає та конспектує хрестоматійний матеріал.</p>	<p>2-4</p> <p>5-6</p> <p>7-9</p> <p>10-12</p> <p>13-15</p> <p>2-15</p>
2	<p><u>Третій семестр</u></p> <p>1) Підготовка презентації за темами</p> <p>2) Підготовка командних проектів за темами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Основні представники і базові концепції протосоціологічного періоду»; - «Соціальні ідеї суспільства від Середньовіччя до поч. ХІХ ст: порівняльна характеристика»; - «Зародження та становлення базових соціологічних теорій: загальна характеристика». 	<p>2-10</p> <p>4-6</p> <p>7-10</p> <p>11-15</p>
3	Підготовка курсової роботи з курсу.	2-15

Реферати

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	<p><u>Другий семестр.</u></p> <p>1 Етапи історичного розвитку соціологічної думки.</p> <p>2 Концепція ідеальної держави Платона.</p> <p>3 Платон про взаємодію суспільства та держави.</p> <p>4 Етичний аспект аналізу соціальних зв'язків в працях Аристотеля.</p> <p>5 Концепція оптимальної держави Аристотеля.</p> <p>6 Вчення Аристотеля про суспільство та особистість.</p> <p>7 Ідеї соціальної справедливості у ранньому Християнстві.</p> <p>8 Соціальні ідеї Середньовіччя у європейських державах.</p> <p>9 Концепція соціального порядку Фоми Аквінського.</p> <p>10 Концепція двох міст Блаженного Августина.</p> <p>11 Вчення утопістів про суспільство та особистість.</p> <p>12 Порівняльний аналіз утопічних ідей Т.Мора і Т. Кампанелла.</p> <p>13 Концепція доблесті Н. Макіавеллі.</p> <p>14 Номіналістична доктрина Т. Гоббса.</p> <p>15 Т. Гоббс про суспільний договір як засобі регулювання взаємодії людей.</p> <p>16 Обґрунтування абсолютистською влади держави - "Левіафана"</p> <p>17 Соціально-етнічне вчення А.Сміта.</p> <p>18 Поняття "духу законів" у соціальному вченні Ш. Монтеск'є.</p> <p>19 Соціально-географічні ідеї Ш. Монтеск'є.</p> <p>20 Ідея "природного права і суспільного договору" Руссо.</p> <p>21 Вплив К. Сен-Симона на світогляд О.Конта.</p> <p>22 Вчення К. Сен-Симона про науковий та суспільний прогрес.</p> <p>23 Проблеми виховання в соціальної системі А. Сен-Симона.</p> <p>24 Позитивна соціологія О. Конта</p> <p>25 Соціальна статика та динаміка як розділи соціології О.Конта</p> <p>26 Органістична соціологія Г.Спенсера</p> <p>27 Теорія соціальної еволюції Г. Спенсера</p> <p>28 К. Маркс як теоретик соціології конфлікту.</p> <p>29 Класовий підхід К. Маркса та сучасність</p> <p>30 Погляди К. Маркса та Ф. Енгельса на родину як соціальний інститут</p>	<p>2-3</p> <p>4-5</p> <p>6-7</p> <p>8-9</p> <p>10-11</p> <p>12-13</p> <p>14-15</p>
2		

	<p>31 Географічна школа в соціології</p> <p>32 Расова-антропологічна школа в історії соціології.</p> <p>33 Інстинктивізм як напрямок теоретичної соціології: концепція людини і суспільства З. Фрейда.</p> <p><u>Третій семестр</u></p> <p>1. Соціологія виховання та освіти Е. Дюркгейма.</p> <p>2. Соціологія девіантної поведінки Е. Дюркгейма.</p> <p>3. «Психологія народів» В. Вундта і «соціологія» О. Конта: два альтернативні проекти створення спеціальної наукової дисципліни, покликаної вивчати явища суспільного життя.</p> <p>4. Фрейд З. і проблема несвідомого (ірраціонального) в соціології.</p> <p>5. Психологічний напрям в соціології ХІХ – початку ХХ ст.</p> <p>6. Теорія наслідування Г. Тарда.</p> <p>7. Соціологічні ідеї А. де Токвіля у праці «Про демократію в Америці».</p> <p>8. Соціологічні ідеї А. де Токвіля у праці «Старий порядок і революція».</p> <p>9. Соціально-культурна традиція соціологічного аналізу громадянської активності.</p> <p>10. «Соціальні питання» в дослідженнях європейських соціологів-емпіриків ХІХ ст.</p> <p>11. Вчення П. Сорокіна про соціокультурну динаміку.</p> <p>12. Наукова та педагогічна діяльність П. Сорокіна.</p> <p>13. Ідейні погляди на суспільство М. Драгоманова.</p> <p>14. Проблеми нації та держави в творчості В. Липинського.</p> <p>15. Соціологічні аспекти діяльності М. Грушевського.</p> <p>16. Соціологічні погляди І. Франка.</p> <p>17. Соціологічна концепція М. Ковалевського.</p> <p>18. Соціологічна теорія М. Шаповала.</p> <p>19. Політична соціологія В. Липинського.</p> <p>20. Соціологічна думка в Україні: історична ретроспектива</p> <p>21. Розвиток і становлення емпіричної соціології в Україні.</p>	<p>2-3</p> <p>4-6</p> <p>7-8</p> <p>9-10</p> <p>11-12</p> <p>13-15</p>
--	--	--

Орієнтовні теми курсових робіт:

- 1) Позитивна соціологія О. Конта
- 2) Українські соціологічні пошуки в еміграції на початку ХХ століття
- 3) Соціально-політичні погляди В. Парето
- 4) Правила соціологічного метода и особливості «позитивної» методології

Е. Дюркгейма.

- 5) Соціально-політичні принципи нації та держави в творчості В. Липинського.
- 6) Німецька класична соціологія ХІХ - поч. ХХ ст.
- 7) Концепція соціальної солідарності Е. Дюркгейма
- 8) Розуміюча соціологія М. Вебера
- 9) Географічна школа в соціології
- 10) Розвиток революційно-демократичних ідей в українській соціології кінця ХІХ початку ХХ ст.
- 11) Теорія соціальної дії М. Вебера.
- 12) Органістична соціологія Г.Спенсера
- 13) К. Маркс як теоретик соціології конфлікту.
- 14) Ідеї позитивної соціології А. де Сен-Симона.
- 15) Соціологія релігії М. Вебера
- 16) Соціальна демократія А. де Токвіля.
- 17) М. Вебер про роль духовних чинників в історії людства.
- 18) Теорія соціальної організації. Бюрократична модель організації М.Вебера
- 19) Теорія розвитку суспільства в працях Г.Спенсера и К.Маркса
- 20) Чиказька соціологічна школа: етапи розвитку і становлення
- 21) Психологічний напрям в соціології ХІХ – початку ХХ ст.
- 22) Психологія натовпу у роботах Г.Тарда та Г.Лебона.
- 23) Концепція соціальної мобільності П. Сорокіна
- 24) Соціальна структура суспільства Ф.Тьоніса
- 25) Соціально-політичні погляди М. Драгоманова.
- 26) Політична соціологія М. Вебера
- 27) Класовий підхід К. Маркса та сучасність
- 28) Теорії суспільного життя В. Липинського і Д. Донцова.
- 29) Проблеми девіації в соціології Е. Дюркгейма
- 30) Теорія соціальної організації. Бюрократична модель організації М.Вебера
- 31) Теорія розвитку суспільства в роботах Г.Спенсера и Е.Дюркгейма
- 32) Соціальна демократія А. де Токвіля.
- 33) М. Вебер про роль духовних чинників в історії людства.
- 34) Вебер про критерії соціального розшарування і соціальну нерівність.
- 35) Внесок Г. Зіммеля в теоретичну соціологію.
- 36) Категорії Gemeinschaft и Gesellschaftу концепції Ф. Тьоніса
- 37) Соціологічні погляди Г. Тарда.
- 38) «Соціальні питання» в дослідженнях європейських соціологів-емпіриків ХІХ ст.
- 39) Соціологія виховання та освіти Е.Дюркгейма.
- 38) Соціально-політичні погляди М. Драгоманова.
- 39) Соціально-політичні принципи нації та держави в творчості В. Липинського
- 40) Соціологічні погляди М. Грушевського.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Історія української соціологічної думки : навчальна біографічна енциклопедія / За
---	---

	наук. ред. В. М. Пічі. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 336 с. URL: http://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Istoriia-Sotsiologichnoi-dumky-Ukrainy.pdf
2	Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf
3	Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.2. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/2/соціологія%202.pdf
4	Гансова Е. Соціологічні школи та напрямки в Україні наприкінці XIX - початку XX століть в Україні. Навч. посібник. Одеса, 2000. 64 с.
5	Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І.П. Руценка. Х.: ТОВ «ПланетаПрінт», 2017. 442 с.
6	Ворона В. Академічна соціологія в Україні (1918-2018). У 2-х томах. Том 1. Історія становлення та розвитку. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 526 с.
7	Ворона В. Академічна соціологія в Україні (1918-2018). У 2-х томах. Том 2. Спогади інтерв'ю статті. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 345 с.
8	Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с
9	Мід Дж. Самість// Дух, самість і суспільство. К., 2000 С. 123-206.
10	Грушевський М. Початки громадянства: генетична соціологія. Київ: Наукова думка, 1997. 234 с.
11	Історія соціології (у 2-х кн.): навчальний посібник / О. А. Рахманов, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Манелюк. К. : КНЕУ, 2017. 279 с. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах.- Київ: Наш формат, 2020. 448 с
12	Смелзер Н. Дж. Проблеми соціології. Георг-Зіммелівські лекції, 1995 / Перекл. з англ. В. Дмитрук. Львів: Кальварія, 2003. 128 с.
13	Захарченко М., Погорілий О. Історія соціології (від античності до початку XX ст.). Київ, 1993.336 с.

Додаткова література

14	Поппер К. Злиденність історизму. Київ: «АБРИС», 1994. 192 с.
15	Руценко І. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. Київ. 2020.436с.
16	Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 301 с.
17	Погорілий О. І. Соціологічна думка XX століття. Навч. посібник. К.: Либідь, 1996. 224 с.
18	Ручка А., Танчер В. Курс історії теоретичної соціології. Київ, 1995. 223 с.
19	Історія та теорія соціології: навчальний посібник / укладач С.Л. Катаєв. Запоріжжя: КПУ, 2009. 196 с.
20	Мор Т., Кампанелла Т. Утопія. Місто Сонця. Київ: Дніпро, 1988. 209 с.
21	Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки. Київ: Юніверс, 2004. 392 с
22	Вебер М. Господарство і суспільство: нариси соціології розуміння. Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2012. 1112 с
23	Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ: Основи, 1998. 534 с.
24	Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Наш формат, 2018. 216 с.

25	Козеллек Р. Минуле майбутнє. Про семантику історичного часу. Київ: Дух і літера, 2005. 317 с.
----	---

Словники та енциклопедичні видання:

1. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г.Городяненко – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
2. Словник з соціології / Рущенко І.П., Соболев В.О. – Х., 1998;
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / Уклад: В.І. Волович, В.І. Тарасенко, М.В. Захарченко та ін.; Під заг. ред. В.І. Воловича. – К., 1998;
4. Соціологія: словник термінів і понять. – К.: Кондор, 2006. – 372 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/SOCIOLOGIA_SL_2006.pdf

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ:

- 1 Академія української преси. URL:<http://www.aup.com.ua/en/mainen/>
- 2 Архів журналу «Соціологія: теорія, методи, Маркетинг». URL: <http://stmm.in.ua/archive/>
- 3 Інститутсоціології НАН України. Видання. Соціальні виміри суспільства URL: <https://i-soc.com.ua/ua/edition/socialni-vimiri-suspilstva/>
- 4 International Sociology: SAGE Journals. URL: <https://journals.sagepub.com/home/iss>
- 5 Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/>
- 6 Портал «Медіаосвіта і медіаграмотність». URL:<http://medialiteracy.org.ua/>
- 7 Соціологічна асоціація України. URL:<http://www.sau.kiev.ua/>
- 8 Соціологічна група «Рейтинг». URL: <http://ratinggroup.ua/>
- 9 SOCIS: Центр соціальних та маркетингових досліджень. URL: <http://socis.kiev.ua/ua/>
- 10 Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.uisr.org.ua/>
- 11 Центр соціальний моніторинг. URL: <https://smc.org.ua/>
- 12 Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України, публікації URL: <https://idss.org.ua/public>
- 13 Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua
- 14 Верховна Рада України: // www.rada.gov.ua
- 15 Національний інститут стратегічних досліджень // www.niss.gov.ua
- 16 Журнал «Sociumas». URL: <http://www.sociumas.>